

21.YÜZYIL ÇAĞDAŞ SANAT ÖNERMESİ OLARAK PETER GREENAWAY'IN LAST SUPPER DİJİTAL VİDEO ENSTALASYONU

SİBEL AVCI TUĞAL

Dr., Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Görsel İletişim Tasarımı Bölümü
tugalsibel@gmail.com

Öz

20.yüzyılda ilk örnekleri görülen dijital teknoloji ve dijital görüntü uygulamaları 21.yüzyıla birlikte post-dijital döneme evrilmiştir. Hızla gelişen dijital görüntüleme teknolojisi ve buna bağlı gelişen dijital video ve dijital görüntü işleme teknolojileri farklı ve yeni anlam katmanları yaratmak üzere sanat alanında kullanılmaktadır. Simülasyonlarla çevrili bir yaşam alanı sunan 21. yüzyılda sanat yeniden varlığını sorgulamaktadır. İngiliz sinema yönetmeni, ressam Peter Greenaway sanatın, özellikle sinema sanatının yenilenmesi ve farklı açılımlar yapabilmesi için 8000 yıllık geçmişi olan resim sanatına yeniden bakılması gerektiğini düşünmektedir. Bu amaçla 2006 yılında, Batı Resim Sanatı'nda başyapıt olarak kabul edilen eserler üzerinde yeni bir görsel bir dil oluşturmak, farklı anlam katmanları yaratmak amacı ile "Nine Classic Paintings Revisited" projesine başlamıştır. Bu proje kapsamında yer alan başyapıtlardan biri Leonardo da Vinci'ye ait "Last Supper" freskidir. Greenaway'in bakışı ile "Last Supper" dijital video enstelasyonu makalede incelenmek üzere seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peter Greenaway, Last Supper, dijital video sanatı, video enstalasyon, simülasyon, post dijital dönem, çağdaş sanat, performans sanatı, dijital sanat.

PETER GREENAWAY'S LAST SUPPER DIGITAL VIDEO INSTALLATION AS A 21ST CENTURY CONTEMPORARY ART PROPOSAL

Abstract

Digital technology and digital image applications, which were first seen in the 20th century, evolved into a post-digital turn with the 21st century. Rapidly developing digital imaging technology and its related digital video and digital image processing technologies are used in the field of art to create different and new layers of meaning. In the 21st century, which presents a living space surrounded by simulations, art is questioning its re-existence. The British cinema director, Peter Greenaway, thinks that art, especially the art of cinema, needs to be reconsidered for its 8000 year old art of painting, so that it can be renovated and made different expansions. For this purpose in 2006, he started the project "Nine Classic Paintings Revisited" with the aim of creating a new visual language on the works considered as masterpieces in Western Painting Art and creating layers of different meaning. Last Supper with a view of Greenaway is one of the project. The digital video installation artwork on the "Last Supper" fresco of Leonardo da Vinci was selected for review.

Key Words: Peter Greenaway, Last Supper, digital video art, video installation, post dijital era, contemporary art, performance art, dijital art.

20.yüzyılın ikinci yarısından sonra elektrik ve elektronik teknolojisi temelli kitle iletişim araçları sanat alanında yer almaya başlamıştır. Medya kuramcısı Marshall McLuhan bilgi ve iletişim çağının gereği olan teknolojik yeniliklere bağlı ortaya çıkan iletişim araçlarının algıyı değiştirdiğini ve özellikle görselliğin daha etkili bir boyuta taşındığını *Medyayı Anlamak: İnsanoğlunun Uzantıları* (1964) (Understanding Media: Extensions of Man) adlı kitabında öne sürer. Günümüzde hızla dijitalleşen iletişim ve etkileşim ortamı McLuhan'ın tanımıyla elektrikli medya, insanın sinir sistemi gibi bütünleşik bir ağ yapısına sahiptir ve yeni çağın sanatçısı bu gerçeği bilinçli farkındalık seviyesine yükseltmelidir. İletişim yapısındaki her türlü değişim ve gelişim insanın bilincinin uzantıları olacaktır. (McLuhan 1994: 248-249)

1960'lar sonrası iletişim araçlarından biri olan video kamera Nam June Paik'le birlikte video sanatına dönüşen bir sürecin habercisi olmuştur. Paik 1965 yılında New York Café Au Go Go'da teknolojinin ve iletişim araçlarının 21. yüzyıl sanatında ne şekilde etki yaratabileceğine dair önemli bir görüş olarak kabul edilebilecek şu bilgiyi paylaşmıştır: *"Kolaj tekniği yağlıboya resmin yerini aldıktan sonra, katod ışını da tuvalin yerini alacaktır."* (Eimert 2016: 375)

İlk dönem video sanatçıları popüler kültürün çeşitli öğeleri ile küresel iletişimi örneğin uluslararası uydu enstelasyonları, çok monitörlü heykeller, tek veya çok kanallı prodüksiyonlar oluşturma yolu ile birleştirmişlerdir. Teknolojinin gelişimi ile paralel olarak video kamerası ve dijital görüntü üretim tekniklerinin değişimi video sanatını dijital platforma taşımıştır. 1980'lerden sonra özellikle bilgisayarla birleşen video yapıları günümüz sanatında oldukça farklı ve kapsamlı bir şekilde kullanıma imkan tanımakta ve bir çok disiplinin bir arada olduğu multimedya etkinliklerine ve gösterimlerine dönüşmektedir. (Dempsey 2007 : 257-259)

Özellikle 1980 sonrasının veya kısaca post modern dönemin çok yönlü, çok dilli, çok sesli yapısı, deneyellik, nesnesizleşme, evrensellik ve aidiyet kavramlarındaki farklılaşma, uzam- zaman algısının teknolojik gelişmelerle köklü değişime uğraması, parçalanma, karmaşık ve eklemli yapılaşma heterojen yapıtların varlığını ortaya koyar. Bu açıdan bakıldığında postmodern dönem sanatını en iyi yansıtabilen sanat ortamı dijitalleşme ile daha da güçlenen video sanatıdır. (Şahiner 2013: 11-12)

Bu değişimlerle birlikte yeni medya sanatı, multimedya sanatı gibi tanımlamalarla adlandırılmaya başlanan yapılar genel tanımıyla aslında dijital sanatın içinde var olan bölümlerdir. Dijital sanat dijital teknolojilerin kullanıldığı ve tüm sanatları içeren geniş kapsamlı bir alandır. 21. yüzyıla birlikte gittikçe dijitalleşen yaşam sanat pratiklerinde post-dijital dönemi gündeme getirmiştir. (Paul 2016: 2- 3)

Sanat kuramcısı Nicolas Bourriaud'ya göre özellikle post modern dönem ve sonrasında yaşanan dijitalleşme sürecinde yaşanan her türlü teknolojik gelişme sanat ve sanatçı için işlevsel bir ortama dönüşmüş, kültürel nesnelere birbirleri ile iç içe geçtiği uzlaşma ortamı oluşmuştur. İnsan ve nesne ilişkisinin yanı sıra sanat artık insanlar arası ilişkilerle varlığını daha güçlü şekilde göstermektedir. Bu noktada küresel piyasaların, küresel kültür

politikalarının sanat, sanatçı ve sanat yapıtı üzerindeki etkisinin farkında olmak gerekmektedir. Güncel sanatın özgünlüğü bu noktalarda saklıdır. (Bourriaud 2005: 43)

Çoklu ortamda sanat kavramının eĝememen olduğu bugünün dünyasını ekran çağı olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Sinema, televizyon, video, bilgisayar, telefon, tablet gibi işlevsellikleri belli ölçüde birbirinden farklı teknolojilerin ve yapılarının sistematik düşünce biçimlerini büyük oranda değiştirdiği ve bununla birlikte farklı bakış, görüş açılarının arayışının aynı oranda arttığı gözlenmektedir. Günümüz kültüründe başat teknoloji bilgisayar ve buna bağlı şekillenen iletişim-bilişim teknolojisidir. Dijitalleşme ile birlikte ortaya koyulan tüm bilgi, örneğın dijital görüntüleme, görüntü işleme, iletişim kavramları insanın düşünsel ve algısal yapısı üzerinde değişimlere sebep olmuştur ve olmaktadır. Dijital görüntüleme ve görüntü işleme görsel anlatıya yeni anlam katmanları eklemek, fiziksel ortamda asla gerçekleşmeyecek veya gerçekleştirilemeyecek görüntü yapılarını oluşturmak için özellikle sanatçılara sonsuz olanak sunan teknolojiler içermektedir. Bu görüntüler insan tarafından düşünölen, hayal edilen ve oluşturulan ancak varlıkları oluşumlarından sonra insana bağlı olmayan işlevsel yapılara dönüşmüşlerdir. Teknolojinin getirecekleri ve gelecekte olacaklar insan hayal gücünün etkisi ile de şekillenmektedir. Bourriaud'ya göre "teknolojinin, çağdaşı olan sanat üzerindeki etkisi, teknolojinin gerçekte hayali arasında çizdiği sınırlar içinde gerçekleşir." (a.g.y 2005: 105-112)

Dijital görüntüleme tekniklerini, teknolojilerini yapıtlarında sıklıkla kullanan ve yeni bir görsel dil arayışında olan İngiliz yönetmen Peter Greenaway'in (1942) "Nine Classic Paintings Revisited" projesi kapsamında yer alan "Last Supper" dijital video enstalasyon çalışması post-dijital sanat örneği olarak bu makalede incelenmek üzere seçilmiştir.

Peter Greenaway ve Sanatı

Kendisini öncelikle bir ressam olarak tanımlayan Peter Greenaway (1942) aynı zamanda sinema yönetmeni, video sanatçısı ve yazardır. Dijital teknolojilerin sanat üzerinde güçlü etkiler yarattığını düşönen Greenaway deneysel sinema çalışmaları, belgeseller, video enstalasyonlar, multimedya sunumları ve deneysel sinema filmleri ile 21.yüzyıl sanat dünyasında yer almaktadır. Sinema sanatının 20.yüzyılın başından itibaren günümüze uzanan bir geçmişı olduğuna dikkat çeken Greenaway son yıllardaki çalışmalarını daha çok resim sanatındaki başyapıt olarak tanımlanan eserler üzerinde yoğunlaştırmıştır. Sanatçı resim sanatının yaklaşık 8000 yıllık bir görsel kültürü barındırdığını, günümüz sanatının ve özellikle sinema sanatının eğer bir gelişme yapmak istiyorsa resim sanatı örneklerine yeniden bakması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Tüm çalışmalarında "imge" ve "imgelem" in önemini ortaya çıkartan yapılanmalar gözlemlenir. Greenaway'in yapıtlarında resim sanatı bilgisi ile birlikte dijital teknolojinin ortaya koyduğu yeni olanaklar harmanlanmış, kültürel birikim ve tarih bilgisi ile yoğrulmuş metaforlar ön plandadır. Sanat kuramları, tarih kuramları, yapısal dilbilim, göstergebilim, psikoloji, felsefe, edebiyat, müzik ve mimarlık gibi çok geniş bir yelpazeden beslenerek oluşturduğu film ve enstalasyonlarının betimlenmesi ve çözümlenmesi içerdikleri çoklu anlam katmanları nedeniyle oldukça güçtür. Çalışmalarında Avrupa kültürünü (batı kültürü) ve doğu kültürünü sentezlemiş ve yeni anlamlar ortaya koymaya çalışmıştır. Greenaway'a göre

sinema hayallerin gerçekleştirebildiği olağanüstü bir ortamdır ve bu ortamın daha da gelişmesi için resim sanatının yeniden farklı bir şekilde ele alınması gerektiğini düşünmektedir. Aynı zamanda dünya üzerindeki bir çok insan hala görsel okur-yazarlık konusunda cahil olduğunu ve 8000 yıllık geçmişi olan resim sanatının insanlara görsel okur-yazarlığı öğretmeye çalıştığını düşünmektedir. (Jakopson 2009 : 20-21)

Filmleri daha çok kültürel karmaşıklık ve kimi zaman pastiş olarak değerlendirilebilir. Yoğun hayal gücü ve ironik şekilde ansiklopedik anlatım bir arada, duygular ve zeka birlikteliği içermektedir. Anlatımcı sinema yerine sıra dışı bir yol seçerek imgelerin görsel düşünce oluşturarak ortaya koyduğu derin anlatım yapısı çalışmalarında gözlemlenir. Görsel dilin önemini vurgulayan Greenaway'e göre bellek, imgeler, imgeler yoluyla oluşturulan görselliğin yönlendirdiği düşünsel yapı önemlidir. Tüm dünyayı tek mekanda sunan akılcı filmler yapmak istediğini belirten Greenaway'ın sinema biçimlemesinde imgeler oldukça dikkat çekicidir. Çalışmaları genellikle olaylardan değil düşüncelerden meydana gelir. (Tunalı 2002: 6-15)

Bu bağlamda, Henri Bergson'un (1859-1941) bilinç-sezgi ilişkisi ile koşutluk kurmak olasıdır. Belleğin gerçekliği parçalı, kopuk ve imgesel olarak kaydedip daha sonra kendi içinde sezgisel olarak bütünleştirmesi söz konusudur. Bergson'un bilinç, bellek, devinim (élan vital) ve gerçekliğin öznel yapılanması üzerine düşünceleri I. Dünya Savaşı öncesi sanatını oldukça etkilemiştir. "Yaratıcı Evrim" kitabı 1907 yılında Paris'te yayınlanan Bergson'a göre temel problem zaman kavramıdır. Bilimin ölçülebilir zaman kavramına karşı çıkan Bergson'a göre matematik zaman gerçekte bir uzay (mekan) biçimidir ve zaman kavramının sorunlarını tam olarak açıklaması mümkün değildir. Bergson bilincin yaşadığı zaman ve dış zaman kavramlarını birbirinden ayırır ve süre (dureé) kavramını tanımlar. Süre kesintisiz, bölünmez bir ilerlemedir. Kısaca geçmişin gittikçe büyüyerek geleceğe doğru genişlemesidir. Bu ne matematik olarak ölçülebilir ne de mekanik olarak kesintiye uğratılabilir. Geçmişin şimdi içinde yaşadığı yer ise bellektir. Bellek maddeden bağımsızdır. Bellek geçmişten bugüne akışı temsil ederek insan bilincini oluşturur. Zeka ve sezgi ilişkisi ise kısaca şu şekildedir. Zeka sadece durağan ve eylemsiz maddeyi kavrayabilir, zeka farketme yetisine sahiptir ancak devinimi kavrayamaz. Sezgi ise zekanın kavrayamadığı devinimi (élan vital) kavrar. Sezgi bilen kişinin en önemli özelliğidir. Varlığın gerçek özü sezgi yolu ile kavranabilir. Sezgi bakış açılarının sınırlamalarını aşar. (Harrison- Wood 2011: 166-167)

Dış gerçekliğin yüzyıllardan beri yanılısma yolu ile sunulduğu sinema biçimini yıkmak, yanılısamayı ortadan kaldırmak, nesnelere dış gerçekliğinin oldukları gibi izleyiciye ulaşmasını sağlamak Peter Greenaway sanatının temelini oluşturmaktadır. Yapıtlarında kolaj, dekupaj, yap-boz (puzzle) mantığı görülür. İmgenin gerçek olandan daha üstün olduğu görselleştirmelerde, görüntülerin kullanımı gerek geleneksel gerekse teknolojik olanakların yapabilirliklerine bağlı olarak biçimlenmektedir. Yapıtlarındaki her ayrıntıda bir ressam gibi düşündüğünü ve hissettiğini belirten yönetmen, kelimelerden değil ruhun yaratıcılığında "sezgiden" yola çıktığını belirtmektedir. İmgeler ve sözcükler arasındaki ilişki aslında yönetmenin filmlerinde üzerinde durduğu önemli bir ilişkidir. Yönetmene göre resim sanatı, geçmişi ve taşıdığı potansiyel ile en üstün görsel iletişim yoludur. Sanal

gerçeklik ve sanal gerçeklikle ortaya koyulan imgelem sayesinde sınırlarının aşılabilceğini belirtir. 1963 yılındaki Roland Brooks Kitaj sergisini gezdikten sonra görselliğin görüntü ve metni bir arada içerebileceğini keşfeden Greenaway, yazıyı görsel bir malzeme olarak kullanan Amerikalı ressamın yapıtları oluşturduğu sinemadaki görsel dilde etkili olmuştur. Ressamın yönetimde bıraktığı en önemli etki, birbirinden her türlü farklı, ayrı birçok şeyin toparlayıcı bir ilke etrafında tektür haline gelmesi "tektürdeleşmesi" olmuştur. Entelektüel kaygıların sanatın konusu olması durumu, İngiliz kültüründe egemen olan tabuları yıkmıştır. Özellikle Rönesans döneminde ortaya koyulan yanılısama duygusunun kendisi için çok önemli bir değer olduğunu belirtir. Bu dönemden sonra ortaya çıkan diğer görselleştirme biçim ve kavramları da yönetmeni etkilemiştir. Özellikle 20.yüzyıl resminde ortaya çıkan parçalanmışlık, boyutların ve perspektif yapısının geleneksel resim sanatından tamamen farklılaşması görünenin ardında görünmeyen katmanların varlığı yönetmenin sanat anlayışında etkisini gösterir. Bu dönem resminde gerçeklik parçalanıp zihin- kavram ön plana çıkmıştır. Müzik farklı bir katman olarak Greenaway çalışmalarında yer alır. Minimalist müzik yapısı, atonal yapı filmlerdeki anlam katmanını çeşitlendirir ve oluşturamaya çalıştığı derin anlamlar arasında algıyı etkileyerek dinamizmi sağlar. (Ertürk 2008: 32-36)

Greenaway'ın çalışmalarında görsel dil önemlidir. Resim temelli görsel dilin sinema dilini değiştirmesi gerektiğini düşünmektedir. Sinemanın metin temelli olma sebebi ile değişmesi gerektiğini savunmaktadır. Dijital devrimin sinema dilinde yeni bir görsel dil ve anlatım tarzı oluşturabileceğini ve bunun sonucunda yenileneceğini belirtmektedir.

Peter Greenaway Yorumuyla Last Supper

Greenaway resim sanatındaki görsel dile tekrar bakmak, resim sanatının çağları aşan ve izleyicileri ile kurduğu görsel iletişim uzlaşma noktalarına yeniden odaklanmak, saptamak amacı ile düşündüğü "Nine Classical Paintings Revisited" projesi 2006 yılında başlamıştır. Proje kapsamında Batı Resim Sanatı başyapıtları bulunmaktadır. 2006 yılında Hollanda'da Rembrandt van Rijn için yapılan 400. doğum günü etkinlikleri kapsamında sanatçının "Gece Bekçisi" (1642) resmi üzerinde yeni bir kurgu ile gerçekleştirilen dijital video enstalasyon bu projenin ilk örneği olmuştur. Veronese'nin Cana'da Düğün / Wedding at Cana, Velasques'in Nedimeler / Las Menias, Picasso'nun Guernica çalışmaları da projenin kapsamında bulunan diğer başyapıtlardır. (McMahon 2010: 1) Leonardo da Vinci'nin "Last Supper / Son Akşam Yemeği" adlı freski proje kapsamındaki ikinci çalışmadır. İlk sunum 2008 yılında Milano'da gerçekleştirilmiştir. (Fairs 2008 :2)

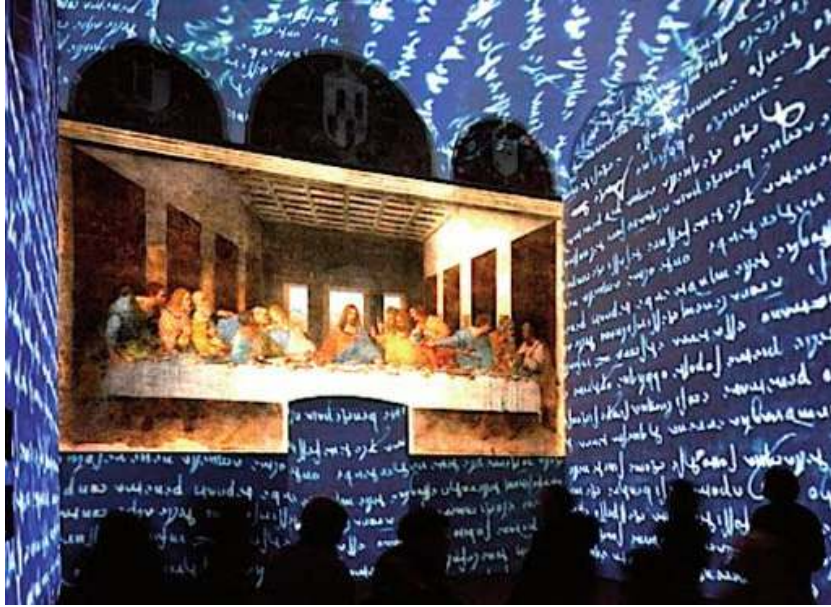
Görsel 1 Leonardo Da Vinci, Last Supper, 1494-98, fresk, 460x880cm, Santa Maria Delle Grazie, Milano, İtalya

Son Akşam Yemeği - Last Supper (1494-1498) Leonardo Da Vinci tarafından Santa Maria Delle Grazie'nin yemek salonunun duvarına yapılmış bir fresktir. (Görsel 1) Eserin konusu İncil'den alınmıştır. Hıristiyan inancına göre, İsa Mesih'in Romalı askerlerce tutuklanışından bir gün önce (Pesah günü) Havarileri ile yediği son akşam yemeğini tasvir eder. Leonardo da Vinci, mekan ve yapıt ilişkisini de düşünerek kompozisyondaki perspektif yanılması bilinçli olarak simetrik kompozisyon oluşturacak şekilde kullanmıştır. Merkezi perspektifin ve hava perspektifinin en iyi uygulamalarından biri olan yapıtın kompozisyon kurgusu bulunduğu kilisenin yemek salonunun mimari yapısına göre oluşturulmuştur. (Pater 1972: 10) Fresk kompozisyonu içinde yaratılan mekan yemek salonu içinde bulunan izleyici için sonsuza doğru genişleme algısı yaratır. Son yıllarda Smitsonian Enstitüsü'nde yapılan araştırmalarda Leonardo da Vinci tarafından yapılan bu freskte farklı bir anlatım olduğu öne sürülerek sanatçının bunu bilinçli olarak gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Bu araştırmalara ve yorumlara göre sanatçı yapıtta yer alan İsa ve havarileri ilahi varlıklar olarak göstermemiştir. Kutsal kabul edilen figürlerin başlarında hareleri yoktur, ölümlü birer insan gibi gösterilmişlerdir. (MacDonald 2016:1, Rea 2016: 1)

Greenaway'in yorumu ile "Nine Classic Paintings Revisited" projesi kapsamında yer alan bu çalışmada dijital imajlarla birlikte oluşturulan dijital kolaj yapıları çoklu ve derin anlam katmanları yaratmak üzere yer almaktadır. Projede oluşturulan deneysel sinematografik dil, seçilen başyapıtların farklı bir anlatı biçimi ile ele alınmasını sağlamış, resimlerin günümüz dijital teknolojisi sayesinde farklı bir şekilde biçimlenerek yeniden okunmasına olanak tanımıştır. İlk olarak multimedya etkinliği olarak 2008 yılında Milano'da gerçekleşen "Last Supper" aynı zamanda oldukça ileri bir dijital teknoloji uygulamasıdır. Orijinal freskin

bulunduğu kilise ortamında sadece ışık ve ses kullanılarak eser yeniden canlandırılmıştır. (Fairs 2008 : 227)

Başka bir deyişle, kendinden referanslı bir anlatımı en baştan yeniden somutlaştırmak söz konusu olmuştur. Sunum ve sahneleme metodolojisinin merkezinde yer alan görüş; eskiden gerçekleştirilmiş olan ve yüzyıllardır var olan bir esere çağdaşlığı getirmek, eski sanat ortamını yeni bir okuma ile yeniden canlandırmaktır. Yapıtın söyleşi seviyesine özellikle sahneleme yapısına müdahale ederek, oluşturulan yeni ortamda izleyicilerin eserle kurdukları ilişkiyi farklılaştırmak ve derinleştirmek diğer bir amaç olmuştur. Milano gösteriminde, Santa Maria Delle Grazie kilisesinde bulunan yemek salonu yeniden dramatik bir sunumla canlandırılmıştır. Başyapıt ön duvarda yer almaktadır. Her iki yanda duvarlar bulunmaktadır. Metaforik bir eleman olarak gerçek bir yemek masası yemek salonun ortasında ışıklandırılmış olarak yer almaktadır. Tüm mekan performans sahnesi mantığında oluşturulmuştur. Greenaway'ın yorumu ile dijital video enstelasyonunda oluşturulan hareketli imgelerin eser üzerine yansıtılması ile oluşan görsel yapı; asıl yapıtın (orijinal fresk) anlamı ile ilgili her türlü düşünceyi canlandırmak ve geliştirmek amacı ile tasarlanmıştır.(Lam 2014: 81-82)

Görsel 2 Peter Greenaway, Santa Maria delle Grazie, Last Supper dijital video enstelasyonu, Milano, 2008

Başyapıtın anlatısında kullanılan ışık ayrıca sembolik bir değere sahiptir. Ortamda kullanılan ışık, yapıt üzerine ve ortama yansıtılan görüntüler algıyı ve bakış açılarını değiştirmekte ve yeni bir anlatım dili ortaya koymaktadır. Görsel imgeler yolu ile anlatımın çok sesliliği sağlanmış, farklı perspektiflerden anlatım yeniden yapılandırılmıştır. Santa Maria delle Grazie kilisesindeki gösterim orijinal freskin bulunduğu mimari yapının küçük olması ve bu ortamda eserin yıpranma riski sebebi ile sınırlı sayıda izleyici grubuna bir defa 25 dakikalık bir multimedya gösterimi olarak sunulmuştur. Greenaway'ın yorumu ile Last Supper sunumları proje sergileri olarak farklı yerlerde tekrarlanmış, orijinal yapıtın

bulunduğu mekan mimari özellikleri aynen korunarak yeniden oluşturulmuştur. Bunlar sırası ile Milano’da Palazzo Reale (16 Nisan -6 Eylül 2008), Santa Maria delle Grazie (30 Haziran 2008), Melbourne’da Art House (10 Ekim – 8 Kasım 2009), New York Park Avenue Armony (3 Aralık 2010 – 6 Ocak 2011) olarak sayılabilir. (CPA : 1)

2009 yılında Melbourne’da gerçekleştirilen dijital video enstelasyonunda Milano’daki şapel duvarlarının kopyası, orijinal fresk’in kopyası ile oluşturulan mekanda görsel-işitsel yapılara eşlik eden canlı dijital projeksiyonlar kullanılmıştır. Performans mekanı Milano’daki gerçek mekanın yeniden sahnelenmesi, kısaca ses ve ışıkla yaratılan klonu, birebir kopyasıdır. (ABC Radio 2009 :1)

Görsel 3 Peter Greenaway, Last Supper, Melbourne, Art Festival, 2009, Avustralya

2008 Milano sunumun ardından 2009’da Melbourne, Avustralya ve 2010’da New York, A.B.D.’de gerçekleştirilen performanslara bir bütün olarak bakıldığında zaman ve mekanın anlatı katmanlarını birebir etkilemesi dikkat çekici olmuştur. Sergileme ortamının değişimi ile anlatım dili yeniden gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Örneğin New York Park Avenue Armony’de orijinal freskin ve yapıtın bulunduğu mekan olan keşişlerin yemek salonu birebir ölçekli kopyaları kullanılarak yeniden asıl mekandan daha büyük bir sahne tasarlanmıştır. Ortamın genişlemesi daha fazla izleyici kitlesinin sunumla ilişki kurmasına olanak tanımıştır. Bu şekilde sahneleme mekanına farklı boyutta dijital gösterim ekran eklemeleri yapılmış, sunum daha uzun sürede gerçekleştirilerek, yeni anlatı düzeyleri ortaya konmuş ve görsel dil genişletilmiştir.

Görsel 4 Peter Greenaway, Park Avenue Armony, 2010, New York, A.B.D.

Greenaway'in dijital video enstalasyonları post-dijital döneme ait bir performanstır ve geleneksel sanat anlayışına karşı eleştirel bir bakıştır. Ayrıca, "Nine Classical Paintings Revisited" projesinin geneli düşünüldüğünde geçmiş ve bugünü birbirine bağlayarak yeni bir görsel anlatı oluşturma yolunda atılmış önemli bir adım olduğu açıktır. Proje kapsamında yer alan diğer dijital video enstalasyon performansları gibi "Last Supper" sunumu sürecinde anlamın sabit olmadığı, aksine gittikçe derinleşen, çeşitlenen ve süreklilik içerdiği söylenebilir. Eleştirmenler tarafından şiirsel bir yaklaşım olarak değerlendirilen "Last Supper - Greenaway" aynı zamanda oldukça sıra dışı bulunmuştur. Yeni anlam yaratma ve yeniden yapılandırma çabası eğlence endüstrisinin çalışmalarına benzetilmiştir. Tüm bunlara karşın Greenaway'in savunduğu nokta önemlidir; sanat tarihi boyunca usta sanatçılar sanat dilinin gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Bu katkı, bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Çağdaş kültürün görsel dili, sahneleme ve sunum biçimi bir resmi daha ileriye taşıyabilir, onun üzerinde farklı okumalar yaratabilir, yeniden anlatım dili oluşturabilir ve daha derin anlam katmanlarını inceleyebilir. Çağdaş sahneleme stratejilerinde içeriğin sadece yazınsal metinle oluşmadığını, çağdaş görsel iletişim uygulamalarının söylemde etkin olduğunu öne sürülmektedir. Post modern performans stratejilerinde yorumlayıcı (sanatçı) oluşturduğu iletişim düzeni ile izleyicilerin algılarını farklı alanlara yönlendirerek çoklu anlam yaratımını sağlar. Bu bağlamda, "Last Supper" temsil edilen kültürün bir küratör (Greenaway) aracılığı ile yeniden sahnelenerek yaratılmasıdır. Anlatı düzeyine yapılan etki ile söylem kapasitesi değişmiş, geçmiş ve çağdaş sanatçılar arasında kurulan yeni diyalog aynı zamanda sanat nesnelерinin özgünlüğünü de sorgulamıştır. Melbourne ve New York'ta oluşturulan yeni mekanlar çevrenin algıya ve anlama kattığı etkiyi gösteren önemli birer kanıt olmuştur. (Lam 2014: s.84-86)

Görsel 5 Peter Greenaway, Park Avenue Armony, 2010, New York, A.B.D.

Kısaca değerlendirmek gerekirse; bakan gözün yerine geçen kamera yardımı ile resmetme, görüntüleme, dijital görüntü işleme, oluşturma 21. yüzyılın gerçekleridir. Geleneksel resim sanatından farklı olarak ortaya koyulan imge tek-biricik değildir. Walter Benjamin tarafından 1936 yılında ortaya koyulan görüşe göre yapıtın teknik olanaklar yardımı ile üretimi ve çoğaltılması ile kitleler tarafından algılanmasındaki genişleme sanat eserinde "büyü" kaybına sebep olur. Aynı zamanda yapıtla kurulan ilişkide başkalaşım ortaya çıkar. Başkalaşım biricikliği ortadan kaldırarak "sergileme ve gösterilme değeri"ne dönüşmektedir. (Dellaoğlu 1994: 146)

İmgeye özgü çeşitli aşamalar düşünülecek olursa; derin bir gerçekliğin yansıması, gerçekliği gizleyen ve değiştiren, gerçekliğin yokluğunu gizleyen ve gerçeklikle ilişkisi olmayan, kendi kendinin simülakrı olan biçimlerle ile karşılaşılır. Derin bir gerçekliğin yansıması durumunda imge, olumlu bir nitelik taşır. Bu durumda imge bir tür ayin görevi yapmaktadır. Gerçekliği değiştiren veya gizleyen imge ise olumsuz bir nitelik taşır. Gerçekliğin yokluğunu gizlemesi ve gerçeklikle ilişkisi olmaması durumunda ise bir görünümün yeri almaya çalışır. Simülakr olduğu durumda ise artık gerçeklik ve görüntü düzenine değil, tamamen simülasyon düzenine aittir. (Baudrillard 2011: 13-23)

Ancak bu noktada daha önce açıklandığı gibi "Last Supper" video enstalasyon sanat önermesi teknik olanaklarla orijinal yapıtın kopyasına dayalı oluşturulmasına karşın, ortaya yeni bir anlatı düzeyi koymakta, yeni bir sanat yapıtı olarak ortaya çıkmaktadır. Orijinal eserden farklı ancak orijinal eserden kaynaklanan, bir şekilde patiş olarak tanımlanabilecek bir yapı söz konusudur. Ancak tüm bunlara karşın kendi büyüğü olan, izleyicilerle yeni anlam katmanları aracılığıyla kurduğu ilişki asıl resmin yeniden okunmasıdır. Ortaya koyulan dijital enstalasyon çoklu anlatı düzeyleri ile kurgulanmış, sanatçının kendi yorumlama biçimi ile görsel parçaların yeniden derlenmesi ile oluşan ve

kendi "büyüsünü" yaratarak yeniden ritüel olan bir sanat yapıtıdır. Dijital teknoloji ve görüntüleme biçimleri Rönesans dönemine ait bir eseri ile yeni bir bakış açısı oluşturarak, eserin birçok yönden algılanmasına katkı yapmıştır. Yüzyıllar öncesinde yapılmış eser, Greenaway'in düşünsel ve hayal dünyası ile birleşerek dijital teknoloji ile izleyicilerle yeni bir ilişki kurmuştur. Bir şekilde yapıtın görsel kimliği yeniden kurgulanmıştır. Peter Greenaway'in kendine özgü yorumu ile Leonardo da Vinci'nin "Last Supper" başyapıtını yeniden yaratmış, geçmiş ve bugün arasında anlamsal bağlantıyı sorgulamış, araştırmış, görsel iletişimin etkili dilini ve imgeleme gücünü kullanılarak dijital teknoloji yardımı ile farklı ve derin anlatı düzeyleri oluşturmuştur. Post dijital döneme ait olan bu çalışma özgün görsel anlatım içeriği, tekniği, teknolojisi ve organizasyonu ile yeni bir yapıt olmakla birlikte aynı zamanda 21. yüzyıl sanat dilinin bir göstergesidir.

KAYNAKLAR

- ABC Radio Melbourne (2009) Peter Greenaway, Leonardo's Last Supper - Exclusive Listener preview, <http://www.abc.net.au/local/stories/2009/10/01/2702289.htm>, Erişim tarihi: 20.11.2017
- Baudrillard , J.(2011) (Çev. Oğuz Adanır) *Simulakr ve Simülasyon*, Doğu Batı Yayınevi, Ankara.
- Bourriaud N. (2005) (Çev. Saadettin Özen) *İlişkisel Estetik*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Dellaloğlu, B. (1994) Frankfurt Okulu'nun Sanat Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi , Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.146.
- Depmsey, A. (2007) (Çev. Osman Akınhay) *Modern Çağda Sanat / Üslulur, Ekoller, Hareketler*, Akbank Sanat Yayınları, İstanbul.
- Eimert,D. (2016) *Art of the 20th Century*, Parkstone Press International, New York.
- Ertürk, İ. (2008) *Perdeli Düşünceler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Fairs, M. (2008) Leonardo's Last Supper by Peter Greenaway, <https://www.dezeen.com/2008/02/18/leonardos-last-supper-by-peter-greenaway/>, Erişim tarihi : 20.11.2017
- Fairs, M.(2008) Greenaway's Last Supper, *The Architects' Journal*; Apr 10, 2008; 227, 14; Art, Design & Architecture Collection, s. 52
- Greenaway, Peter Leonardo's Last Supper, <http://www.changeperformingarts.com/shows/lastsupper/lastsupper.html>, Erişim tarihi: 19.11.2017
- Harrison, C. – Wood, P. (2011) (Çev. Sabri Gürses) *Sanat ve Kuram 1900-2000*, Küre Yayınları, İstanbul.
- Honour, H.- Fleming, J. (2015) (Çev. Hakan Abacı) *Dünya Sanat Tarihi*, Alfa Yayıncılık, 2015.
- <https://news.artnet.com/art-world/true-hidden-message-da-vinci-last-supper-581756>; Erişim tarihi: 23.11.2017
- Jakopson, H. (2009) Every Picture Tells a Story, *Film Comment*, January-February 2009, 20-21.
- Lam, M. C. K. (2014) *Scenography as New Ideology in Contemporary Curating: The Notion of Staging in Exhibitions*, Anchor Academic Publishing, Hamburg.
- MacDonald, C. (2016) The REAL hidden message in Leonardo da Vinci's Last Supper: Claims artist left out halos to show Jesus was a 'common mortal' <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3713591/The-REAL-hidden-message->

Leonardo-Da-Vinci-s-Supper-Expert-claims-artist-left-halos-Jesus-common-mortal.html;
Erişim tarihi: 23.11.2017

McLuhan, M. (1994) *Understanding Media: The Extension of Man*, MIT Press, Cambridge, Amerika Birleşik Devletleri.

McMahon, H. (2010) Leonardo on Park Avenue, Courtesy of Peter Greenaway, <http://www.artcritical.com/2010/12/11/greenaway/>, Erişim tarihi: 22.11.2017

Ng, D. (2010) Los Angeles Times,

Peter Greenaway furthers his reach into pure visual art,

<http://articles.latimes.com/2010/dec/15/entertainment/la-et-greenaway-20101215> - By David Ng, Los Angeles Times, Erişim tarihi: 20 Kasım 2017.

Pater, W. (1972) *Leonardo da Vinci*, Great Artists Collections, Encyclopedia Britannica : London, 16. Sayı, Encyclopedia Britannica Limited, Londra.

Paul, C. (2016) *A Companion to Digital Art*, John Wiley & Sons, Inc, United Kindom.

Rea, N. (2016) Experts Reveal the True Hidden Message in Leonardo Da Vinci's 'The Last Supper'

Şahiner, R. (2013) *Sanatta Postmodern Kırılmalar*, Ütopya Yayınevi, Ankara.

The European Graduate School (EGS) Peter Greenaway, <http://egs.edu/faculty/peter-greenaway/>, Erişim tarihi : 22.11.2017

Tunalı, D. (2002) "Sinema ve Resim İlişkisi Açısından Peter Greenaway'in İki Filmi,

Prospero'nun Kitapları ve Tuval Bedenler" *Sinemasal* Kasım sayısı, 6-15

Görsel Kaynaklar

Görsel 1 Leonardo da Vinci, Last Supper, <http://www.italianrenaissance.org/a-closer-look-leonardo-da-vincis-last-supper/>, Erişim tarihi: 20.11.2017

Görsel 2 Margaret Choi Kwan, Lam, *Scenography as New Ideology in Contemporary Curating: The Notion of Staging in Exhibitions*, Hamburg, Anchor Academic Publishing 2014, s. 83

Görsel 3 Factum-Arte, Peter Greenaway on Leonardo's Last Supper, <http://www.factum-arte.com/pag/104/Peter-Greenaway-on-Leonardo-s-Last-Supper>, Erişim tarihi: 21.11.2017)

Görsel 4 Peter Greenaway Last Supper,

http://www.armoryonpark.org/images/event_images/greenaway.jpg, Erişim tarihi: 20.11.2017

Görsel 5 Leonardo's Last Supper: A Vision by Peter Greenaway is installed at the Park Avenue Armory. Credit Ruth Fremson/The New York Times,

<http://www.nytimes.com/2010/12/06/arts/design/06armory.html>, Erişim tarihi: 20.11.2017